

Działalność inspekcyjna i kontrolna okręgowych urzędów górniczych i UGBKUE

1. Podstawa prawna i zakres działalności inspekcyjnej i kontrolnej urzędów górniczych

Zgodnie z art. 109 ustawy – Prawo geologiczne i górnicze organy nadzoru górniczego sprawują nadzór i kontrolę nad ruchem zakładów górniczych. Podstawową formą prowadzenia nadzoru i kontroli są przeprowadzane w zakładach górniczych inspekcje, kontrole problemowe oraz badania kontrolne.

Ponadto Prezes Wyższego Urzędu Górniczego jako organ wyspecjalizowany prowadzi kontrolę spełniania przez wyroby zasadniczych wymagań na podstawie aktów prawnych wprowadzających postanowienia dyrektyw nowego podejścia do prawa polskiego dla wyrobów przeznaczonych do stosowania w zakładach górniczych. Działalność Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego jako wyspecjalizowanego organu nadzoru prowadzona jest na podstawie ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności (Dz. U. z 2004 r. Nr 204, poz. 2087 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947 z późn. zm.).

Działalność inspekcyjna i kontrolna w 2008 r. była prowadzona w oparciu o:

- „Strategię działania urzędów górniczych na lata 2006–2010” oraz cele i zadania przyjęte na rok 2008,
- plany pracy urzędów górniczych oraz decyzje o charakterze doraźnym i profilaktycznym, dostosowane do wyników bieżących kontroli,
- wnioski wynikające z analizy przyczyn wypadków i innych niebezpiecznych zdarzeń.

W 2008 r. kontrole i inspekcje były ukierunkowane między innymi na zagadnienia:

- działalności służb bhp w zakładach górniczych,
- szczegółowej analizy i bieżącej kontroli stanu zagrożeń wentylacyjno-pożarowych oraz oceny skuteczności działań w zakresie zapobiegania pożarom egzogenicznym i endogenicznym w eksploatowanych i likwidowanych ścianach oraz w drążonych wyrobiskach korytarzowych,
- rozpoznawania i zwalczania zagrożenia wybuchem pyłu węglowego,

- rozpoznawania i zwalczania zagrożenia tąpnięciami, w tym prowadzenia robót górniczych w rejonach występowania wysokiej aktywności sejsmicznej górotworu,
- prowadzenia robót górniczych w warunkach współwystępujących zagrożeń naturalnych,
- zagrożenia metanowego związanego z ekshalacjami gazu ziemnego w górnictwie ropy naftowej i gazu,
- zwalczania zagrożenia osuwiskowego oraz prawidłowości zastosowanych przez przedsiębiorcę rozwiązań technicznych,
- prowadzenia robót górniczych w rejonach występowania zaburzeń geologicznych,
- stosowania środków chemicznych i wyrobów z tworzyw sztucznych,
- obiektów budowlanych zakładu górniczego w aspekcie zastosowanych wyrobów z azbestu,
- oceny funkcjonowania dokumentu bezpieczeństwa i oceny ryzyka dla stanowisk i miejsc pracy związanych z eksploatacją maszyn, urządzeń i instalacji technicznych,
- bezpieczeństwa urządzeń kolei podziemnej w nadzorowanych kopalniach węglowych,
- stanu obudowy szybów i szybków,
- zasad organizacji i nadzoru robót prowadzonych przez podmioty zatrudnione w ruchu zakładu górniczego,
- prowadzenia przewozu ludzi oraz transportu materiałów, w tym eksploatacji elektrycznych urządzeń budowy przeciwwybuchowej o stopniu ochrony co najmniej IP 54,
- organizacji i wykonywania prac przy urządzeniach elektroenergetycznych w podmiotach wykonujących prace w ruchu zakładu górniczego, posiadających własne służby ruchu elektrycznego,
- zasad organizacji i prowadzenia transportu w tym transportu wielkogabarytowego w wyrobiskach o nachyleniu do 45°,
- zasad eksploatacji przenośników zgrzebłowych, z uwzględnieniem działania i funkcjonowania kruszarek kęsów,
- analizy stanu technicznego urządzeń przyszybowych,
- analizy stanu technicznego wyciągów awaryjno-rewizyjnych,
- sposobu dokumentowania wpływów eksploatacji górniczej oraz prowadzenia obserwacji deformacji terenu i obiektów budowlanych objętych wpływami eksploatacji górniczej,
- rozpoznawania i eliminowania zagrożeń technicznych związanych z ruchem remontowanych i modernizowanych maszyn i urządzeń,
- przestrzegania zasad i warunków bezpiecznej pracy ustalonych w przepisach szczególnych dotyczących eksploatacji urządzeń ciśnieniowych,

- oceny działań przedsiębiorcy mających na celu wymianę starych maszyn i urządzeń na nowe, spełniające wysokie standardy bezpieczeństwa,
- likwidacji całości lub części zakładu górniczego,
- gospodarki złożem w zakładach górniczych.

Wyżej wymienione kierunki działalności inspekcyjnej znajdowały rozwinięcie w szczegółowych zadaniach określonych w planach pracy okręgowych urzędów górniczych na 2008 rok w odniesieniu do każdego nadzorowanego zakładu górniczego (grupy zakładów o podobnej specyfice), do zakładów wykonujących prace geologiczne, firm usługowych wykonujących roboty w ruchu zakładów górniczych i ośrodków szkoleniowych.

Kontrole problemowe przeprowadzone były z uwzględnieniem zasad kontroli nad ruchem zakładów górniczych oraz przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, tj. po odpowiednio wcześniejszym powiadomieniu kontrolowanego oraz w oparciu o program kontroli i upoważnienie wydane przez dyrektora urzędu górniczego.

Urząd Górniczy do Badań Kontrolnych Urządzeń Energomechanicznych w 2008 r. przeprowadzał badania kontrolne ukierunkowane na wykrywanie źródeł zagrożeń technicznych w ruchu zakładów górniczych, w szczególności:

- badania kontrolne roczne i okresowe – w odniesieniu do urządzeń energomechanicznych,
- badania kontrolne odbiorcze – w odniesieniu do urządzeń energomechanicznych przed wydaniem zezwolenia na oddanie ich do ruchu,
- badania kontrolne doraźne – w odniesieniu do urządzeń energomechanicznych, sprawdzające realizację wydanych decyzji (zarządzeń pokontrolnych) oraz mające na celu sprawdzenie organizacji i prowadzenia prac przez podmioty w ruchu zakładu górniczego.

2. Działalność inspekcyjna i kontrolna urzędów górniczych w ujęciu statystycznym

W 2008 r. pracownicy inspekcyjno-techniczni urzędów górniczych przeprowadzili w zakładach górniczych 9 880 inspekcji i kontroli, w tym 636 badań kontrolnych wykonanych przez Urząd Górniczy do Badań Kontrolnych Urządzeń Energomechanicznych.

Dane liczbowe dotyczące działalności inspekcyjnej i kontrolnej okręgowych urzędów górniczych w 2008 roku ujęto w tabelach 2.1.–2.4.

Działalność inspekcyjną prowadzono również w związku z badaniami powypadkowymi. W 2008 r. przeprowadzono i zakończono 117 badań przyczyn i okoliczności wypadków oraz innych niebezpiecznych zdarzeń i zagrożeń zaistniałych w ruchu zakładów górniczych, w tym:

- 28 badań wypadków śmiertelnych,
- 24 badania wypadków ciężkich,
- 18 badań innych wypadków,
- 28 badań niebezpiecznych zdarzeń,
- 19 badań zgonów naturalnych.

W 2008 roku urzędy górnicze wykonały w ramach rejonizacji:

- 24 982 roboczodniówki inspekcyjne i kontrolne, w tym 24 752 w zakładach górniczych,
- 144 roboczodniówki w celu sprawdzania wyrobów (nadzór rynku),
- 94 roboczodniówki w ośrodkach szkoleniowych,
- 21 roboczodniówki w jednostkach ratownictwa górniczego,
- 952 inne roboczodniówki.

Ponadto w 2008 r. wykonano:

- 1 151 roboczodniówek w ramach dochodzeń powypadkowych,
- 364 roboczodniówki w ramach nadzoru nad akcjami ratowniczymi i profilaktycznymi,
- 84 roboczodniówki w związku z ujawnianiem przypadków nielegalnej eksploatacją.

Ponadto działalność kontrolną prowadzono w ramach systemu nadzoru rynku. Liczbę prze-

Tab. 2.1. Liczba inspekcji i kontroli przeprowadzonych w kopalniach węgla kamiennego

OUG	Miesiące												Rok 2008
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Gliwice	69	75	82	87	99	88	67	79	94	96	71	67	974
Katowice	65	51	62	59	55	62	70	56	63	68	47	64	722
Lublin	11	10	5	10	5	9	8	11	14	6	5	11	105
Rybnik	51	35	30	44	35	37	42	37	49	53	37	37	487
Razem KWK	196	171	179	200	194	196	187	183	220	223	160	179	2288

Tab. 2.2. Liczba inspekcji i kontroli w zakładach górniczych wydobywających kopaliny podstawowe (inne niż węgiel kamienny)

OUG	Miesiące												Rok 2008
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Gliwice	10	10	6	6	9	12	5	6	7	13	15	11	110
Katowice	16	10	5	8	9	7	12	5	9	13	4	8	106
Kraków	39	41	37	51	44	66	44	45	58	47	42	49	563
Kielce	32	37	33	38	37	43	23	23	38	34	28	26	392
Krosno	27	35	32	47	38	29	30	30	35	40	32	32	407
Lublin	4	5	4	7	10	7	5	3	5	7	3	4	64
Rybnik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Poznań	21	23	28	29	36	35	26	24	27	33	29	37	348
Warszawa	6	8	6	8	5	10	5	7	10	10	8	4	87
Wrocław	103	104	103	64	92	110	92	66	73	100	72	76	1055
RAZEM	258	273	254	258	280	319	242	209	262	297	233	247	3132

Tab. 2.3. Liczba inspekcji i kontroli w górnictwie kopaliny pospolitych

OUG	Miesiące												Razem 2008
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Gliwice	10	18	14	17	11	16	19	18	20	15	14	23	195
Katowice	3	3	4	4	7	5	10	12	7	8	10	16	89
Kraków	23	34	16	49	34	34	25	21	43	24	18	13	334
Kielce	28	55	48	48	40	23	32	32	47	48	27	37	465
Krosno	26	27	26	39	25	36	25	30	30	38	22	18	342
Lublin	37	41	27	36	32	27	41	27	45	40	36	21	410
Rybnik	5	2	5	6	7	7	4	7	5	2	6	7	63
Poznań	41	47	41	80	80	52	69	73	53	81	45	39	701
Warszawa	9	33	19	39	27	29	38	27	37	31	5	10	304
Wrocław	65	80	64	103	92	111	94	48	96	87	54	27	921
RAZEM	247	340	264	421	355	340	357	295	383	374	237	211	3824

Tab. 2.4. Liczba badań kontrolnych wykonanych przez Urząd Górniczy do Badań Kontrolnych Urzędów Energomchanicznych (UGBKUE)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok 2008
KWK	39	39	27	39	35	43	45	32	48	37	40	52	476
RAZEM górnictwo	49	48	37	62	42	57	57	50	60	58	52	64	636

Tab. 2.5. Liczba przeprowadzonych kontroli i skontrolowanych wyrobów

Rok	2004	2005	2006	2007	2008
Kontrole	103	184	183	150	140
Wyroby	150	370	351	150	140

prowadzonych w okresie od 1 maja 2004 r. do 31 grudnia 2008 r. kontroli spełniania zasadniczych wymagań przez wyroby stosowane w zakładach górniczych oraz liczbę skontrolowanych wyrobów przedstawiono w tabeli 2.5.

W zakresie wyrobów, co do których wniesiono zastrzeżenia dotyczące niespełnienia zasadniczych wymagań zawartych w dyrektywach, wszczęto dwa postępowania administracyjne.

Jedno z nich nie zostało zakończone z końcem okresu sprawozdawczego, natomiast w drugim przypadku producent podjął dobrowolne działania w celu wycofania wyrobu z obrotu i użytku.

3. Zatrzymane roboty oraz stwierdzone nieprawidłowości

W wyniku przeprowadzonych inspekcji i kontroli, ze względu na podwyższony stan ryzyka związanego z zagrożeniami naturalnymi i stwierdzone nieprawidłowości w ruchu zakładów górniczych wydobywających kopaliny podstawowe, wstrzymano w 2 101 przypadkach ruch urządzeń i prowadzenie robót górniczych stanowiących zagrożenie dla pracowników, a w zakładach górniczych wydobywających kopaliny pospolite ruch urządzeń i prowadzenie robót wstrzy-

Fot. 3.1. KWK „Pokój” – uszkodzenie przekładnika prądowego

Fot. 3.2. Skutki zwarcia w polu rozdzielczym w KWK „Sośnica-Makoszowy”

Fot. 3.4. Pożar budynku rozdzielni głównej w KWK „Bolesław Śmiały”

Fot. 3.3. Uszkodzenie liny nośnej będące powodem zatrzymania wyciągu szybowego w KWK „Bielszowice”

mano w 249 przypadkach. Ponadto w związku z zaistniałymi nieprawidłowościami dyrektorzy okręgowych urzędów górniczych nałożyli na pracowników zakładów górniczych określone przepisy prawa sankcje.

W podmiotach nadzorowanych przez okręgowe urzędy górnicze i UGBKUE w 2008 r. zatrzymano 2 409 robót oraz maszyn i urządzeń, w tym:

- 198 robót eksploatacyjnych,
- 198 robót przygotowawczych,
- 2 roboty strażowe,
- 351 innych robót,
- 1 660 maszyn i urządzeń, w tym:
 - 1 099 urządzeń transportowych,
 - 83 kombajny,
 - 315 urządzeń elektrycznych,
 - 163 innych urządzeń mechanicznych.

Główne powody ww. zatrzymań to:

- stan techniczny maszyn i urządzeń niezgodny z dokumentacją techniczno-ruchową,
- nieprawidłowa instalacja maszyn i urządzeń,
- niezgodne z obowiązującymi przepisami wyposażenie i rozmieszczenie sprzętu gaśniczego,
- brak wymaganych instalacji i urządzeń zabezpieczających,
- brak wymaganych zabezpieczeń przed zagrożeniami naturalnymi,
- niewykonanie wymaganych badań maszyn i urządzeń,
- nieprawidłowe działanie instalacji i urządzeń zabezpieczających i gaszących,
- zły stan obudowy wyrobisk,
- nieprawidłowy stan obudów zmechanizowanych,
- brak wymaganych odstępów ruchowych,
- zanieczyszczenie tras przenośników,
- nieprawidłowo działające układy zraszające,
- nieprawidłowy stan trójki dolnej i górnej,
- wykonywanie prac niezgodnie z obowiązującymi technologiami.